

Advies SER-commissie TTIP:

'Niet tornen aan Europese normen'

Aan welke voorwaarden moet het vrijhandelsverdrag tussen Europa en de Verenigde Staten voldoen om verlaging van de Europese sociale normen te voorkomen? In een advies benoemt de SER zeven waarborgen om de sociale standaarden veilig te stellen.

TEKST Dorine van Kesteren FOTO Shutterstock, Christiaan Krouwels

Al bijna drie jaar duren ze, de onderhandelingen over het *Transatlantic Trade and Investment Partnership* (TTIP) tussen Europa en de Verenigde Staten. En al minstens zo lang woedt er een publieke discussie tussen het ja- en het nee-kamp over dit verdrag.

Voorstanders van TTIP wijzen op de economische groei en de banen die ontstaan als de handel tussen de twee grootmachten gemakkelijker en goedkoper wordt. Zij zien het verdrag ook als een manier om op de wereldmarkt tegenwicht te bieden tegen het machtsblok van Rusland en China. Maar tegenstanders vrezen uitholling van alle in Europa geldende regels over voedselveiligheid, dierenwelzijn, arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden.

Feiten

‘Er wordt veel over TTIP gesproken en geschreven, maar lang niet alles klopt. Wij hebben geprobeerd om het onderwerp zoveel mogelijk aan de hand van feiten en een wetenschappelijke onderbouwing te benaderen. Op deze manier wil de SER bijdragen aan een rationeel debat over de knelpunten en kansen van het verdrag.’ Volgens Paul van der Heijden, hoogleraar Internationaal Arbeidsrecht aan de Universiteit Leiden en voorzitter van de SER-commissie die het advies over TTIP heeft uitgebracht, is het SER-advies uitdrukkelijk geen oordeel over TTIP.

‘Dat kan ook helemaal niet, aangezien de onderhandelingen nog lopen. Het kan nog jaren duren voordat TTIP een feit is. Als er eenmaal een tekst ligt, moeten de nationale parlementen van de 28 EU-lidstaten deze nog goedkeuren. Daarna moet het Europees Parlement zich er nog over buigen. Bovendien is er ook nog een Nederlands referendum over TTIP in de maak. Met het SER-advies geven wij een kader aan de hand waarvan het Nederlandse kabinet en parlement het verdrag te zijner tijd kunnen beoordelen. Daarmee draagt de SER bij aan een weloverwogen beoordeling, zowel van de inhoud als het proces van TTIP.’

De Verenigde Staten en de EU handelen veel met elkaar, maar stuiten daarbij op allerlei barrières.

Dan gaat het niet alleen om import- en exporttarieven, maar ook om de regels voor producten en diensten. ‘Er gelden in Europa bijvoorbeeld andere regels voor de aanwezigheid van asbest in de remvoeringen van auto’s. Amerikaanse auto’s die niet aan die regels voldoen, kunnen hier niet worden verkocht’, zegt Van der Heijden. ‘Het is ingewikkeld om deze productnormen gelijk te schakelen. In het advies neemt de SER als uitgangspunt dat TTIP geen aanleiding mag vormen voor verlaging van het beschermingsniveau van mens en milieu in de EU.’

Arbeidsnormen

Minister Ploumen van Buitenlandse Handel is met name bezorgd over een eventuele aantasting van het Europese sociale stelsel. Wat betekent het bijvoorbeeld voor de concurrentiepositie – en de lonen – van Nederlandse bedrijven dat het minimumloon in de VS veel lager ligt?

Van der Heijden: ‘De VS heeft een flink aantal verdragen van de Internationale Labour Organization (ILO) niet geratificeerd, de lidstaten van de EU wél. Een belangrijke kwestie is dus of de arbeidsnormen in Europa na de inwerkingtreding van TTIP ook omlaag gaan. De SER is daar duidelijk over: er mag geen *leveling down* plaatsvinden. Wij gaan niet tornen aan fundamentele arbeidsnormen als het recht om een vakbond op te richten of om over een cao te onderhandelen. Dus wij zeggen tegen het kabinet: let nog eens heel goed op als blijkt dat TTIP op enigerlei wijze zou afdoen aan deze normen.’

De uitgebreide paragraaf over arbeidsnormen die de VS in een ander, recent afgesloten handelsakkoord heeft afgesproken, is in ieder geval bemoedigend. In het Trans-Pacific Partnership (TPP) met India, China, Japan en een aantal andere Aziatische landen, vragen de Amerikanen elk van hun handelspartners om de ILO-arbeidsnormen na te leven, ondanks dat zij deze zelf niet hebben geratificeerd. Van der Heijden: ‘Je moet de Amerikanen nageven dat ze bijna altijd in handelsverdragen vrij zware arbeidsnormen opnemen. En veel sterker dan Europese landen de naleving daarvan afdwingen. Er loopt bijvoorbeeld een interessante procedure van de VS tegen Guatemala, een land waarmee ze ook een handelsverdrag hebben, maar dat de arbeidsnormen niet naleeft. Als de afspraken over arbeidsnormen uit het TPP worden overgenomen in TTIP, worden de zorgen over *leveling down* kleiner.’ →

Hoofdpunten SER-advies TTIP

Hoe kunnen de EU-lidstaten garanderen dat TTIP geen negatieve gevolgen heeft voor ons sociale model? Die vraag legde minister Lilianne Ploumen (Buitenlandse Handel) in mei 2015 aan de SER voor. De adviesaanvraag was primair gericht op arbeidsverhoudingen en arbeidsvoorwaarden, maar de SER heeft breder gekeken. Het advies benoemt zeven waarborgen voor de sociale standaarden:

- TTIP moet zo worden vormgegeven dat de maatschappelijk welvaart wereldwijd wordt vergroot – ook in opkomende economieën en ontwikkelingslanden.
- TTIP moet de Europese waarden bevorderen, waaronder de bescherming van mensen- en werknemersrechten, milieu, democratie en rechtsstaat.
- TTIP mag geen afbreuk doen aan het relatief hoge beschermingsniveau in Europa voor mens en milieu.
- Overheden moeten voldoende beleidsruimte houden om de beschermingsniveaus voor mens en milieu te waarborgen en te verbeteren.
- Overheden moeten vrij blijven om bepaalde diensten – bijvoorbeeld onderwijs – van ‘algemeen publiek belang’ te verklaren; daarin mag geen handel worden gedreven.
- In TTIP zijn de mensen- en werknemersrechten verankerd, daarnaast is er flankerend beleid nodig.
- De onderhandelingen moeten transparant zijn, zodat Tweede Kamer, bedrijfsleven, vakbonden en maatschappelijke organisaties een rol kunnen spelen in dat proces.

Het SER-advies is vastgesteld in de plenaire raadsvergadering van 15 april.

Arbitragesysteem

Een ander belangrijk onderwerp is het arbitrage-mechanisme (*Investor-State Dispute Settlement, ISDS*). In de oorspronkelijke plannen kregen multinationals de mogelijkheid om nationale regeringen – bijvoorbeeld als hun investeringen door democratisch genomen, politieke besluiten in gevaar kwamen – buiten de rechtbank om aan te klagen. Dit was zeer omstrede, zeker onder de sociaal-democratische partijen in het Europees Parlement. Afgelopen zomer heeft de Europese Commissie, die namens de EU de onderhandelingen over TTIP voert, het arbitragesysteem aangepast: er komt een permanent, openbaar arbitragehof, met onafhankelijke rechters en de mogelijkheid van hoger beroep. Van der Heijden: ‘De SER zegt in het advies dat het arbitragesysteem totaal onafhankelijk en transparant moet zijn, net als de gewone rechtspraak. Voor de buitenwereld moet duidelijk zijn hoe de arbiters tot hun oordeel komen.’

Brede welvaart

Het doel van TTIP en van handelsverdragen in het algemeen is om door middel van handel het welvaartsniveau te verhogen van alle burgers en bedrijven in de deelnemende landen. ‘De veronderstelling is dat de welvaart daardoor voor alle betrokkenen stijgt’, aldus Van der Heijden.

In het advies gaat de SER expliciet uit van een breed welvaartsbegrip. ‘Maatschappelijke welvaart houdt niet alleen materiële vooruitgang in, maar ook bevordering van de kwaliteit van de leef-

omgeving en sociale vooruitgang, zoals welzijn en sociale cohesie.

Daarom stellen wij ook als waarborg dat derde landen moeten kunnen meeprofiteren van de welvaart die door TTIP ontstaat. Het is belangrijk dat landen die geen partij zijn bij het verdrag, later alsnog kunnen aanhaken. Ook landen die minder welvarend en ontwikkeld zijn. Op die manier kan TTIP de mondiale ongelijkheid verminderen.’ ■

Prof. Paul van der Heijden: ‘Het arbitragesysteem moet onafhankelijk en transparant zijn’

